

נאשרד החנוך והתרכות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו י ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנת החשע-עשרה

ר י צ א (תש"ך)

ל"א.

א. שאלות כלליות

- 1) למה כונו מסדרי הפרשיות בסיממם את פרשת ויצא כפי שסיימוה ולא במלים "וישב לבן למקומו"?
- 2) בפרק זה (ל"א) מדבר לבן שלש פעמים. מה האופיני לכל דבוריו ומה ההבדל בין שלשת הדבורים (או: הנאומים)?

ב. שאלות סגנון

- 1) פרק זה עסיר בשאלות ריטוריות. (עד לכריחת הברית). מה תפקידן בפרק?
- 2) פעמים משתמש לבן בנאומיו במלה "עתה".
ל' ועתה - הלך הלכת כי נכסף נכספת.
מ"ד ועתה - לכה נכרתה בריח אני ואתה.
מהי הוראת המלה "עתה" בכל אחד משני המקומות?

כריחת הברית מ"ד - נ"ד

ג. נ"א: הנה הגל הזה והנה המצבה.

ר' אברהם בן הרמב"ם: (הוצ. ד. ששון לונדון תש"ח).
ואם התבונן בספור תמצא כי לבן הוא שבחר לכרות את הברית ולהקים את העדות ואת הסימן עליו, מפני 'ראתו מיעקב או מצאצאיו, וזה מפני הרמאות שהיה מוצא בלבו, לפי שלא יחשוד בזולתו אלא החשוד. כמו שאמרו חכמים ז"ל, "כל הפוסל פסול ובמומו הוא פוסל".
(מאמר זה הוא מקדוסיין ע' אלא ששם הוא בלשון אחרת).

מה הביא את הפרטן לפרש כך, מה היתה התמיהה שעמדה לפניו?

ד. נ"ב: אם אני לא עבור אליך.

רש"י: הרי "אם" משמש בלשון "אשר", ("בר' כ"ד) "עד אם דברתי דברי", ופרושו עד אשר דברתי דברי.

רד"ק: "אם" זה טעמו במקום שי'ן השמוש, כאלו אמר "שאני", "שאתה" וכך ("בר' כ"ד) "עד אם כלו לטעות".

חזקוני: כשאויבים יבואו עליך לרעה, אם אני לא עבור אליך את הגל הזה להליע לך וכן אתה, אם לא תעבור אלי את הגל הזה, אם נצטרך זה לזה.

הרכסים לבקעה: ויתכן לפי פשוטו כך: אם אני יהיה לי דרך שמה לא עבור את הגל לרעה. ואם אתה הוא המבקש לעבור, לא תעבור אותו לרעה. והקמץ שתחת "אני" המורה הפסק כאתנחתא קצת סמן לפירוש זה.

1) מהו הקסי בפסוק?

2) כמה דרכים לישוב הקסי יש לפנינו ואלו הם?

ה. השוה את הפסוקים הבאים:

ל"א נ"א - נ"ג	יעקב - לבן
י"ד י"ה - כ"ג	אברהם - מלכי צדק ומלך סדרום
כ"א כ"ב - כ"ד	אברהם - אבימלך.

מה המסוחר בשלשת המקומות בעמדת האב מול הנכרי, ביחוד בתגובתו לדברי הנכרי בדברי שבועתו?

ז. נ"ג: א-להי אברהם ואלוהי נחור ישפטו בינינו אלוהי אביהם.

רש"י: ד"ה א-לוהי אברהם: קדש ד"ה אלוהי נחור: חול ד"ה אלוהי אביהם: חול בכור שור ד"ה א-לוהי אברהם ואלוהי נחור: עפרא לפומיה! שטיחף יכול עם שאינו יכול.

ספורנו ד"ה א-לוהי אביהם אמר לבן אביו למה לא יתחיל לומר אלוהי נחור עם אלוהי אברהם, כי אמנם אלוהי נחור היה אלוהיו של תרח שהיה אביהם של אברהם ושל נחור.

באור ד"ה אלוהי אביהם: יתכן שהדברים האלה הם מאמר משה רבנו כותב תורה, כלומר שכל אחד מהנביאים הבריה נטבע באלוהי אביו, ויעקב הוסיף להזכיר בפירוט שהוא נטבע בפחד אביו יצחק ולא באלוהי נחור, ויהיה לפי זה מאמר "אלוהי אביהם" מאמר מוסגו.

- א. (1) בסבב מה ראה רש"י למסות כאן ממקנה הרגיל בראשית רבה שם נאמר "אלוהי אביהם" - מטעם קודש וחול, והלך בעקבות מסכת סנעריים?
- א. (2) מה ההבדל בין ספורנו לבין הבאור ואיזה מהם קרוב יותר לרש"י?

ז. שאלות ודיוקים ברש"י:

- 1) מ"ד ד"ה והיה לעז: הקבה"ו (א) מה קשה לו? (ב) איך אפשר לישב הקסי בדרך אחרת ולמה לא הלך רש"י בדרך ההיא? מה ראה רש"י לפרט בשני המקומות בפירוט טואו?
- 2) מ"ו ד"ה לאחיו: הם בניו שהיו לו אחים נגטים אליו לצוה ולמלחמה נ"ד ד"ה לאחיו: לאוהביו טעם לבן
- 3xxx) מ"ט ד"ה והמצפה אשר אמר: והמצפה אשר בהר גלעד. ולמה נקרא שמה "מצפה"? לפי שאמר כל אחד מהם לחברו: 'צף ה' בימי וביןך אם תעבור את הבריה
- ח. מ"ז: ויקרא לו לבן יגו שהדוחא ייעקב קרא לו גלעד
- הרכסים לבקשה ד"ה גלעד - גל העדות. שהרי "עד" זהו העברי של שהדוחא וזו "עדות" בלשון חכמים. והעד קרוי בלשון ארמי "סהיד", ובלשון הגמרא "סהדא" ואין "עדות" לשון מקרא אלא לשון חכמים, אבל בעברי גם הגדו העדים קרויה "עד".
- הבא ראייה לדבריו האחרונים מפסוק אחד בספר שמות.

ט. ל"ב ב' ויפגעו בו מלאכי אלוהים.

רמב"ן בר' י"ח ב' - והנה שלטה אנשים: שלוחו אנשים: והנה פירוש הפירוש הזאת: אחרי שאמר (פ' י"ז) כי בעצם היום הזה נילמד אברהם, אמר, שנראה אליו ה' בהיותו חוליה במילתו, יושב ומחקר בפתח אהל מפני חום היום אשר יחליטנו, והזכיר זה להודיע, שלא היה מתכוון לנבואה, לא נופל על פניו, ולא מתפלל, ואעפ"כ באה אליו המראה הזאת באלוני ממרא, להודיע המקום אשר בו נילמד וזהו גלוי שכינה אליו למעלה ולכבוד לו, כענין שנאמר במשכן (ויקרא ט' כ"ג) "ויצאו ויברכו את העם, וירא כבוד ה' אל כל העם" - וכן לראיית הטכניקה ואין גלוי הטכניקה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדרוש כלל, אלא גמול במצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי כבר רצה אלקים את מעשיהם. כענין שנאמר (תהלים י"ז) "אני בצדק אחזה פניך, אטבעה בהקיצ תמונתו".

וכן ביעקב אמר ("ל"ב ב') "ויפגעו בו מלאכי אלוהים" ואין סם דבור ולא שחדשו בו דבר, רק שזכה לראייה מלאכי עליון וזוהי כלי מעשיו הצדיקים.

זכן היה לאברהם בראיית הטכניקה זכות והבטחה. וכך אמר חז"ל ביורדו ים (= יוצאי מצרים שנקרע להם ים סוף) שאמרו (שמות ט"ו) "זה א-לי ואנוהו" - "ראתה טפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא" (מכילתא בשלח ג') - זכות להם בעת הנס הגדול, שהאמינו בה' ובמטה עברו... וזו כונתם של רבותיהו ז"ל שאמר "לבקר את החולה, שלא היה לדבור אלא לכבוז לו".

- 1) מה הקסי המשותף שראה הרמב"ן גם בפסוקנו וגם ב"ו ב'?
- 2) במה עוזר הפסוק בתהלים ל"ב לישב את הקסי בשני הפסוקים?
- 3) כיצד מסביר הרמב"ן את ב' של "בהקיצ"?